

Prinselijke normen en waarden

Auteur(s):

Soete, L.

Hoogleraar internationale economie aan de Universiteit Maastricht.

Verschenen in:

ESB, 87e jaargang, nr. 4378, pagina 719, 11 oktober 2002

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

Het overlijden van prins Claus heeft veel losgemaakt in de Nederlandse samenleving. Alsof men zich plots realiseert dat tussen al het Haagse politieke gekissebis met zijn bijna dagelijkse dosis troep, de vraag naar normen en waarden waar de Nederlandse burger zo naar hunkert, voor het oprapen lag: thuis als het ware, om de hoek bij Huis ten Bosch. Prinselijke normen en waarden die nooit het parlement hebben besmet maar prins Claus wel tot een van de populairste leden van de koninklijke familie hebben gemaakt. Persoonlijke familienormen en waarden die premier Balkenende ongetwijfeld als muziek in de oren klinken, maar ook andere normen en waarden die op dit ogenblik in de Nederlandse politiek ontbreken. Het zijn, toegegeven, weinig typisch Nederlandse eigenschappen: het op de vlakte blijven en relativeren van eigen kunnen getuigt bijna van masochisme in het huidige mediatijdperk van aandacht zoeken en krijgen. Hetzelfde geldt min of meer voor het meer aandacht geven aan inhoud dan aan vorm; of het tijd nemen voor meer fundamentele vragen in plaats van oneliners af te vuren. Prinselijke normen en waarden waar Nederland veel van had kunnen leren. Kortom, er was wellicht niemand beter in staat geweest dan prins Claus om de commissie van Balkenende over normen en waarden voor te zitten. Mij valt echter op dat de prins vóór alles normen en waarden uitdroeg die tot voor kort althans, tot de meest karakteristieke Nederlandse eigenschappen behoorden, namelijk tolerantie.

Aan de tolerantie van prins Claus werden extreme eisen gesteld. Ze impliceerden het gedogen van regels die op belangrijke wijze beperkingen oplegden aan de vrijheid van handelen, het omgaan met anderen, met het eigen tijdsbeslag, het maken van keuzes, enzovoort. Normaal leiden regels die te ver afstaan van het individu niet alleen tot rechtsbederf maar ook tot cynisme. De Europese regels rond mond- en klauwzeer en hun uitvoering destijds met de massale vernietiging van dieren en voedsel enkel en alleen uit voorzorg en voor de vrijwaring van de Europese concurrentiepositie was het startschot van zo'n golf van cynisme binnen de Nederlandse samenleving, waarvan we nu nog steeds de gevolgen zien. Veel kan dan ook worden geleerd van de manier waarop de prins tolerantie inhoud en vorm gaf. Kenschetsend, zeker voor de latere jaren, was de manier waarop hij de tolerantie ten opzichte van regels met humor vermengde. Het cynisme werd als het ware verpakt in een lach. Dit werkte verbindend: met zijn allen lachen we mee om die opgelegde regels die iedereen zo ridicul vindt. Zo kunnen ze wel aan de kaak gesteld worden, en zal ook verandering tot stand komen in regelgeving. Niets werkt uiteindelijk beter voor verandering en aanpassing dan humorvolle relativering. Het is als het ware het omgekeerde van de gebruikelijke, gemakkelijke humor die bestaande grenzen of karikaturen accentueert en zo eerder een negatieve invloed heeft en cynisme aanwakkert.

Een tweede karakteristieke Nederlandse norm die de prins tot eenzame hoogte wist uit te dragen was tolerantie voor de externe omgeving waarmee ik zowel op anderen, andere culturen, als milieu en fysieke omgeving doel. De prins voelde zich als Nederlander evenzeer wereldburger als Europeaan. Daarmee was hij één van de eersten die de paradox tussen de wereldtaak en -rol van monarchie en politiek in een klein land bloot legde. Terwijl de huidige politieke klasse en de gewone burger het moeilijk hebben bij het aanvaarden van hun relatief beperkt beleidsterrein en wereldinvloed en zich, bij gebrek aan internationale invloed, gehoor en media-aandacht, als het ware nationaliseren, is juist het koningshuis in toenemende mate uitgegroeid tot het stabiele, lange termijn contactpunt voor de internationale buitenwereld. Met zijn persoonlijke achtergrond in Afrika vulde de prins trouwens een lacune in het Nederlandse ontwikkelingsbeleid dat hij van meet af aan zou doortrekken in de richting van milieu en fysieke omgeving. Dat dit ook op Europees niveau het geval zou zijn, heeft uiteraard alles van doen met de Duitse achtergrond van de prins en zijn en zijn begrip enerzijds en relativering anderzijds van de anti-Duitse gevoelens binnen de Nederlandse samenleving. Tolerantie tegenover de externe omgeving is in zekere zin essentieel voor burgers van kleine landen en het heeft zeker Nederland economisch gezien geen windeieren gelegd. Tot voor kort hebben kleine landen zich veelal sneller aangepast aan nieuwe uitdagingen, bijvoorbeeld Europese, dan grote landen.

Maar ook hier zal de politieke en soms economische frustratie niets te kunnen inbrengen tegen beslissingen die in het buitenland worden genomen, zich soms vertalen in cynisme. Cynisme ten opzichte van de internationale politiek van de grootmachten of Brussel, of cynisme ten opzichte van die politici die durven opkomen voor eigen beleid. We kunnen nu slechts raden naar de reactie die de prins gehad zou hebben tijdens de volgende uitreiking van zijn Prins Claus-prijs op de dubbele degradatie van de ministeries van ontwikkelingssamenwerking en milieu, die hem zo nauw aan het hart lagen, tot staatssecretarissen met de titel van minister in het buitenland. Een voorbeeld van 'double Dutch'?